

Colloquium: Duurzame inspiratie voor
armoedebestrijding
Armoede en Sociale Uitsluiting
Jaarboek 2014

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

Welkom

Vicerector prof. dr. **Johan Meeusen**

Woordvoerder OASeS prof. dr. **Stijn Oosterlynck**

OASeS

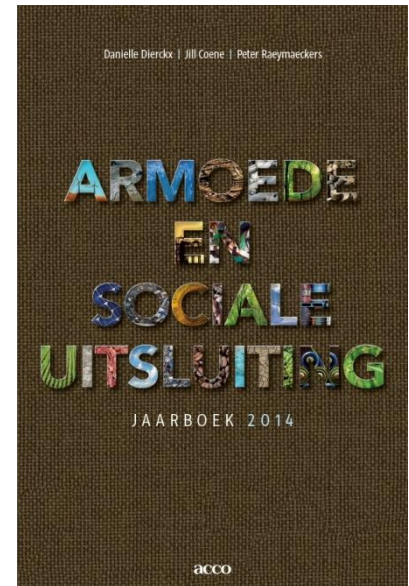
Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

Armoede en Sociale Uitsluiting Jaarboek 2014

Prof. dr. Peter Raeymaeckers

Jill Coene

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

Armoede en Sociale Uitsluiting in 2014

Deel I

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

Inhoud

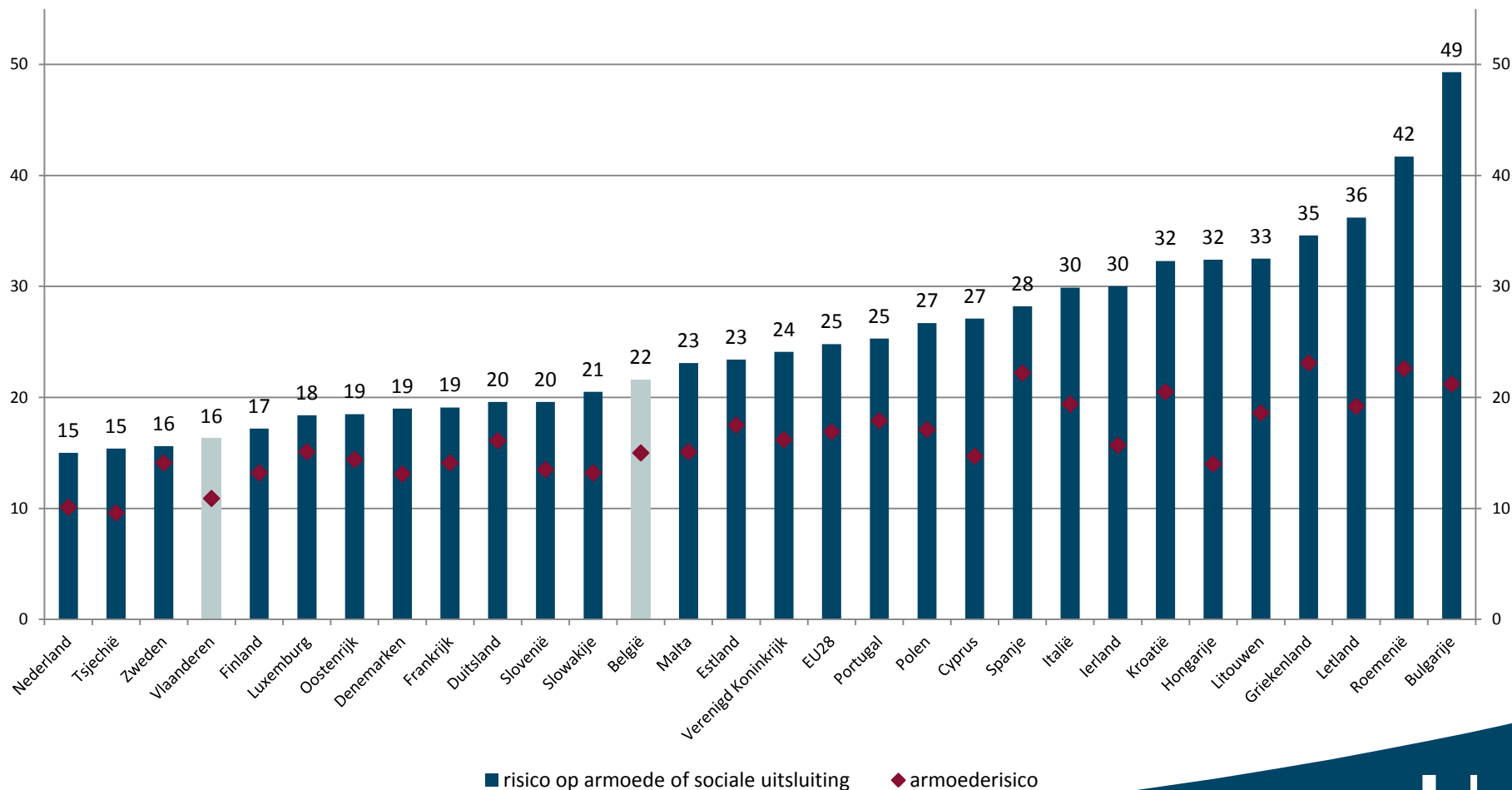
- Armoede becijferd
 - Inkomensarmoede
 - Intergenerationale transmissie
 - Multidimensionele armoede
- Kinderarmoede
- Overmatige schuldenlast
- Degressiviteit van de werkloosheidsuitkering
- Discriminatie op de woningmarkt
- Ongelijkheid in het onderwijs
- Preventieve gezondheidszorg

Inkomen

- Inkomensarmoede
 - **15%** van de Belgische gezinnen leeft met een inkomen lager dan de armoededrempel (alleenstaanden: € 1.074 en koppels met twee kinderen: € 2.256)
 - In Vlaanderen: 11%
- Wat vinden mensen zelf?
 - 22% Belgen en 15% Vlamingen leeft in een huishouden dat moeilijk tot zeer moeilijk kan rondkomen

Inkomen

Armoederisico en risico op armoede of sociale uitsluiting, EU28, 2012

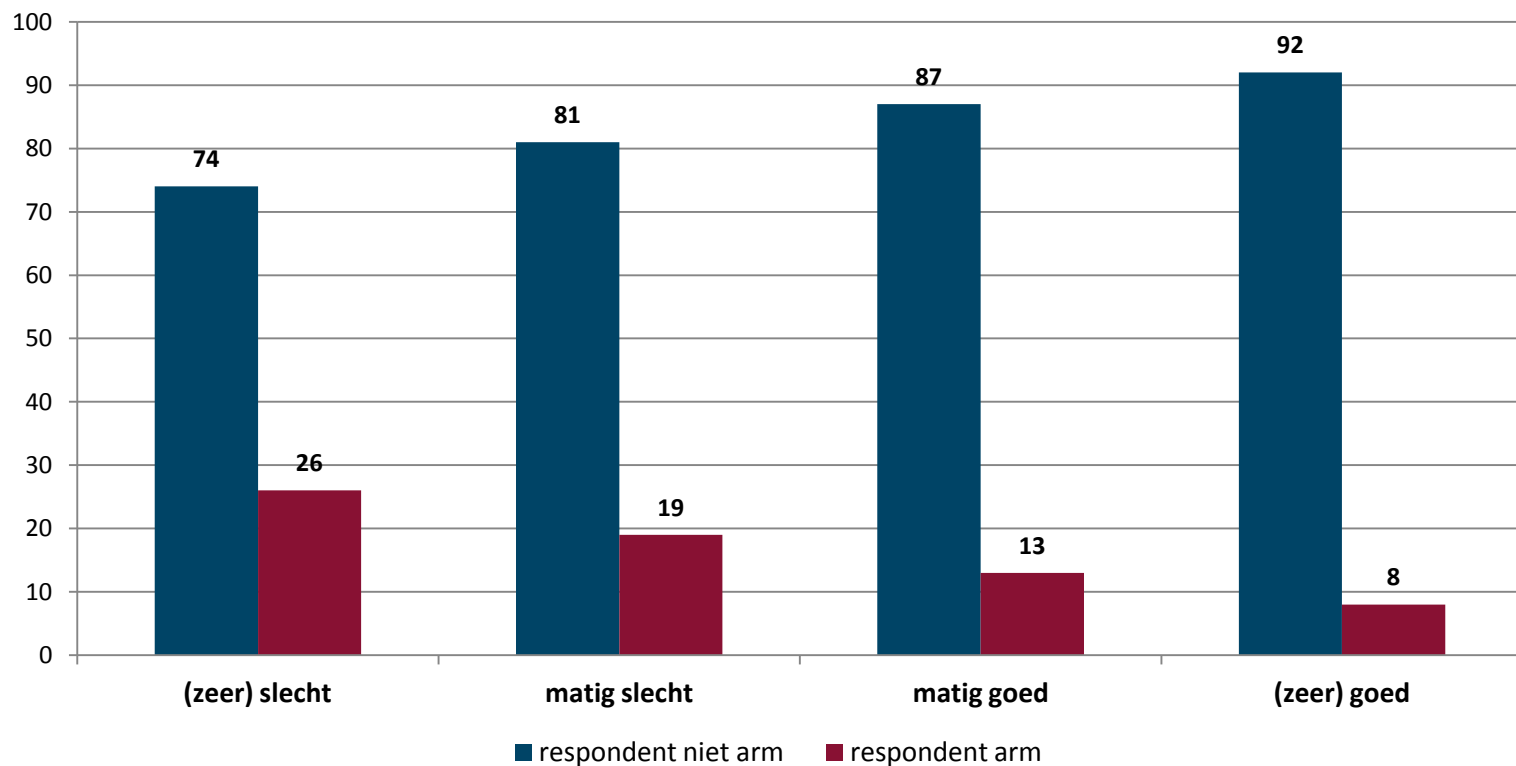
Intergenerationele overdracht

- Wordt iemands positie bepaald door afkomst of door eigen talenten en vaardigheden?
- Opgroeien in armoede oefent een **blijvende invloed** uit op de levenskansen
- Internationaal onderzoek
 - Verenigd Koninkrijk: als tiener opgroeien in een arm gezin resulteert in dubbel zoveel kans om arm te zijn
 - Verenigde Staten: effect van financiële positie van de ouders is groot op multidimensionele armoede
- In België?

Intergenerationele overdracht

Armoederisico naar financiële positie gezin rond 14 jaar

(België, EU-SILC 2011)

Multidimensionele armoede

- Armoede als multidimensioneel fenomeen
 - Huisvestingsdeprivatie
 - Financiële stress
 - Beperkte financiële middelen
- 10% van de Belgen is multidimensioneel arm
 - Leeftijd: huishoudens met meer dan drie kinderen jonger dan drie jaar
 - Werkintensiteit
 - Alleenstaanden
 - Regio: Wallonië en Brussel

Kinderarmoede

- Verschuiving van bestrijding van armoede naar bestrijding van kinderarmoede
- Kinderarmoede bestaat niet!
 - Armoede is van de ouders en niet van de kinderen
 - Oorzaken van armoede
- Maar: toch bijzondere aandacht
 - Early Childhood Education and Care
 - Toegankelijkheid en kwaliteit van de kinderopvang
 - Transitiemomenten naar kinderopvang en kleuterschool

Overmatige schuldenlast

- Steeds meer gezinnen ondervinden moeilijkheden om betalingsverplichtingen tegemoet te komen
- **130.848 Vlamingen** met achterstallige kredietovereenkomst in 2013 tegenover 107.421 in 2007
- Alleenstaanden, laaggeschoolden, huurders en niet-werkenden
 - Nutsvoorzieningen (52%)
 - Telecomschulden (42%)
 - Gezondheidszorg (42%)
- Meer kennis nodig over dossiers bij schuldbemiddelaars CAW, OCMW en advocaten

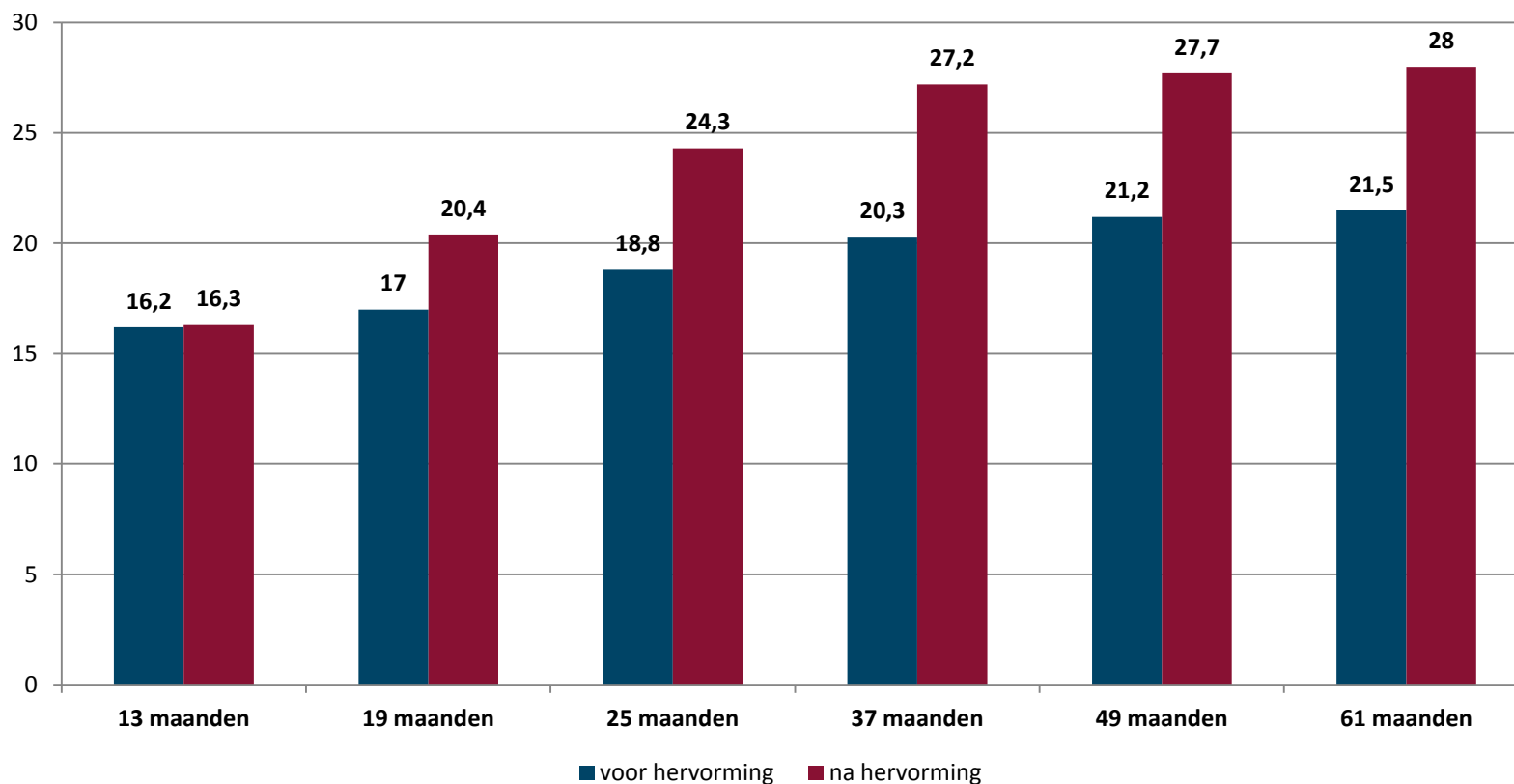
Degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen

- Degressiviteit: uitkering zal voortaan sterker en sneller afnemen met de duur van de werkloosheid
- Twijfels over effectiviteit van de hervorming
 - Verhaal werkloosheidsval is twijfelachtig
 - Financiële prikkels om aan werk te geraken waren al aanwezig
 - Vraagzijde: openstaande betrekkingen zijn noodzakelijk
 - **Alleenstaande werklozen** krijgen het zwaar te verduren: na 61 maanden werkloosheid hebben zij een armoederisico van 71,9% (11,7% voor de hervorming)

Degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen

Armoederisico bij volledige werkloosheid

(armoedegrens 60% mediaan equivalent beschikbaar inkomen)

Verder

Discriminatie op de private huurmarkt (Jana Verstraete & Pascale De Decker)

Sociale ongelijkheid in preventief gezondheidsgedrag vanaf de kindertijd (Sarah Missinne & Piet Bracke)

Ongelijkheid in het onderwijs (Inge De Meyer)

Armoedebestrijding als duurzame ontwikkeling

Deel II

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

Inhoud

- Duurzame ontwikkeling?
- Risico's zijn ongelijk verdeeld
- Hefbomen voor duurzame armoedebestrijding

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

Armoede

Duurzame ontwikkeling: what's in a name?

Druk op leefmilieu ↗

klimaatverandering, achteruitgang ecosystemen,
ontbossing, waterschaarste, gezondheidsrisico's, ...

Vraag naar grondstoffen en energie ↗

stijgende volatiele prijzen en bevoorradingsonzekerheid
risico op conflicten

Risico's ongelijk verdeeld: sociale schokgolven zullen de
zwaksten eerst treffen

Duurzame ontwikkeling: what's in a name?

“Ontwikkeling die tegemoet komt aan de noden van het heden, zonder de behoeftevoorziening van de komende generaties in het gedrang te brengen”

→ **Solidariteit** in tijd én ruimte

→ Economische en sociale ontwikkeling met ecologische kwestie verzoenen

Uitroeien van armoede als essentiële voorwaarde:
verschillen in levensstandaard verminderen
voorzien in behoeften merendeel wereldbevolking

(Verklaring van Rio de Janeiro, beginsel 5)

Ongelijke risico's: levenskwaliteit

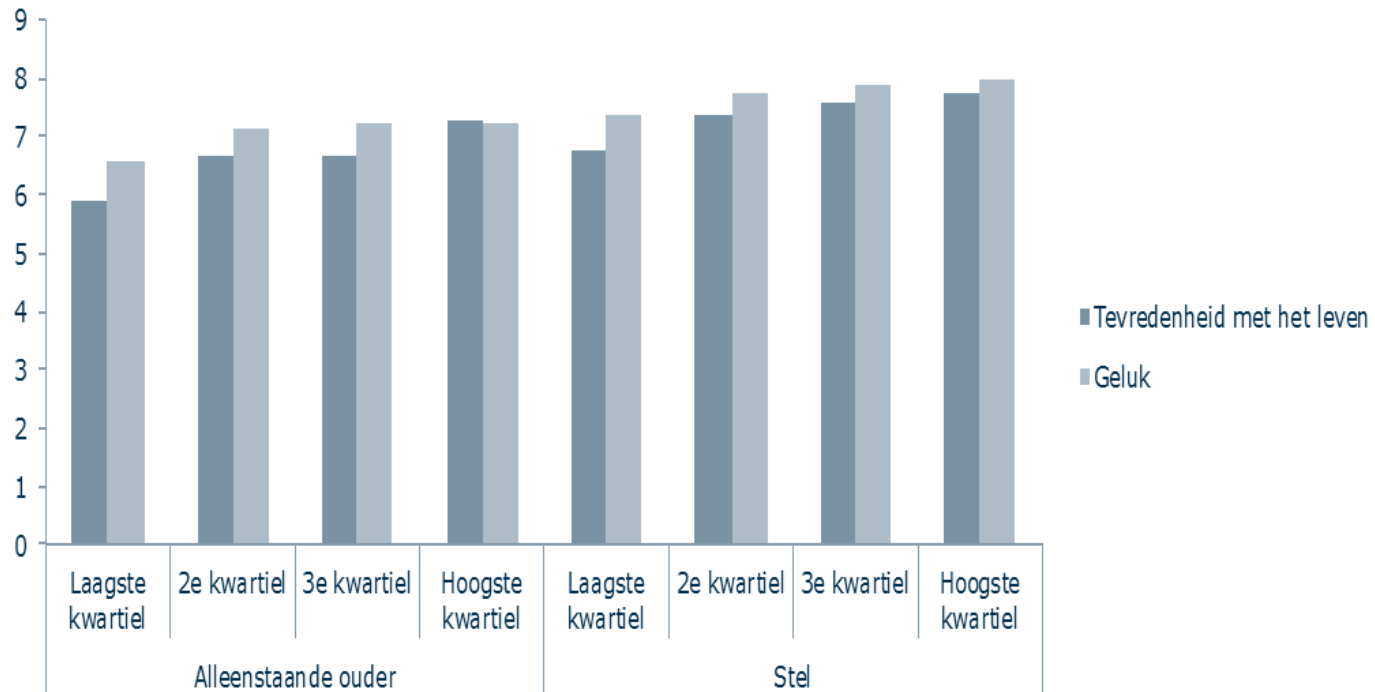
Achteruitgang levenskwaliteit gezinnen met kinderen EU28
(EQLS 2007-2012)

Vooraf werkloze ouders hard getroffen

- (Heel) moeilijk rondkomen ↗
- Betalingsproblemen ↗
- Angst woning te moeten verlaten ↗
- Niet in basisbehoeften kunnen voorzien ↗
- Conflicten combineren werk-gezin ↗
- Optimisme toekomst ↘
- Tevredenheid met leven/mate van geluk ↘ bij werkloze ouders

Ongelijke risico's: levenskwaliteit

Tevredenheid met het leven en mate van geluk,
naar inkomenskwartiel en gezinstype, 2012, EU28

Ongelijke risico's: milieuongelijkheid

Mensen met lagere sociale positie wonen en werken dichter bij bronnen van milieuvervuiling → **meer blootstelling**

Zelfs bij gelijke blootstelling ondervinden ze **meer of sneller gezondheidseffecten** dan mensen met hogere sociale positie

Ook in Vlaanderen?

Ongelijke risico's: milieuongelijkheid

Genk-Zuid/Menen: **verhoogde milieudruk**

hogere waarden vervuilende stoffen

+ **zwakker sociaaleconomisch profiel**

lager inkomen/inwoner, werkloosheid, inwoners vreemde nationaliteit, kansarme geboorten

Jongeren: hogere waarden voor bepaalde zware metalen en vluchtige stoffen

→ DNA-schade (hoger kankerrisico), verstoorde hormoonhuishouding, neurologische ontwikkeling

Sociale verschillen in blootstelling niet systematisch

Ongelijke risico's: woningkwaliteit

Sociale én ruimtelijke ongelijkheden

Waalse gezinnen met laag inkomen (2012-2013)

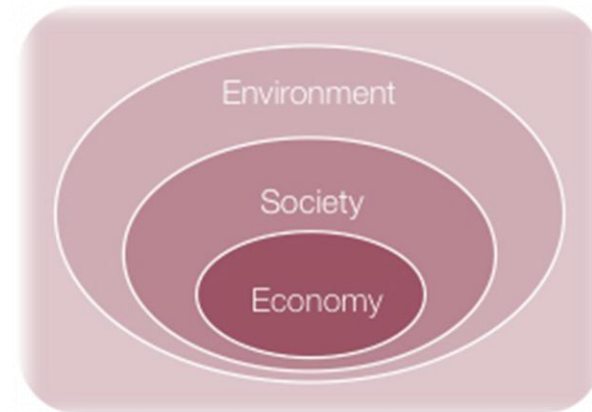
- 45,8% woont in **kleine woning** (↔ 1% rijkste huishoudens)
- 38,3% woont in **slecht uitgeruste woning** (↔ 6,3% rijkste huishoudens)
- 26,8% woont in **dichtbevolkt gebied** (↔ 7,4% van rijkste huishoudens)

Rijke huishoudens kunnen overlast stadsleven ontvluchten of kiezen voor diensten en voorzieningen van stad

Hefbomen voor duurzame armoedebestrijding

Sterke visie op duurzame ontwikkeling

Economie (middel)
in dienst van het sociale (doel,
rechtvaardige samenleving),
rekening houdend met
ecologische grenzen (randvoorwaarden)

Hefbomen: cocreatieve economie

Samenwerking ↔ concurrentie

Capaciteiten en talenten van mensen buiten 'arbeidsmarkt' (laaggeschoolde jongeren, ouderen, ...) benutten

Complementair aan bestaande financiële herverdelingsmechanismen inzet als arbeid valoriseren (gemeenschapsmunten?)

Geen terugtrekkende overheid!

Hefbomen: koolstofarme samenleving

Ecologische randvoorwaarden, bv.

- Wereldwijde temperatuur max. 2° C stijgen t.o.v. pre-industriële niveau
- Geïndustrialiseerde landen: uitstoot broeikasgassen tegen 2050 met 80 à 95% terugdringen t.o.v. 1990

Risico's maatregelen voor mensen in armoede:

Prijzen vervoer en energie ↗

Gebrek aan middelen voor investeringen

Ecologische logica botst met sociale?

Transitie moet **sociaal rechtvaardig**

Sociale prijscorrecties: duurzame ontwikkeling vereist herverdeling

Hefbomen: energie-efficiënte woningen

- 14,6% Belgen met laag inkomen heeft te hoge uitgaven energie (t.o.v. inkomen na aftrek woonkosten)
- 3,4% heeft heel laag verbruik: verborgen energiearmoede (EU-SILC 2011)

Verhogen energie-efficiëntie gebouwen:

klimaatverandering én energiearmoede

- Inkomensgrens/steun meer inkomensafhankelijk/derdebetalersregeling
- Collectieve wijkgerichte renovatie
- Minimumvoorwaarden verhuur private markt

- Jobcreatie mits investeren in opleidingen
- Comfortverhoging, gezondheidswinst
- Bescherming tegen toekomstige energieprijsstijgingen

En verder...

Mondiale armoedebestrijding via een mondiale sociale bescherming?

- **21%** van bevolking in ontwikkelingslanden (> 1,2 miljard mensen) leeft in extreme armoede (< 1,25 US\$ per dag) (2010)
- +-80% wereldbevolking heeft geen of nagenoeg geen sociale bescherming

Duurzame stadsprojecten (Sophie Devolder & Thomas Block)

Hefbomen voor een socialere economie en activering

Bert Boone

Algemeen directeur en dagelijks bestuurder Compaan

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

PAUZE

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

Inspiratie voor duurzame armoedebestrijding

Thomas Block (Centrum Duurzame Ontwikkeling UGent)

Saskia De Bruyn (Leren Ondernemen Leuven)

Wouter van Thillo (Samenlevingsopbouw Gent)

Reflectie door **Dirk Holemans** (Coördinator Oikos, denktank voor sociaalecologische verandering)

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

Slottoespraak

Frederic Vanhauwaert

Netwerk tegen Armoede

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen